

CITOVÁ INVESTICE

TEXT: TOM ŘEPIK FOTO: SKIINDEX.COM

» **VZPOMENETE SI JEŠTĚ NA DOBU, KDY JSTE SE UČILI LYŽOVAT A NA POCITY, KTERÉ JSTE PŘITOM ZAŽÍVALI? PŘEVLÁDALO NADŠENÍ, LEGRACE, DOBRODRUŽSTVÍ, ANEBO SPÍŠ STRACH Z NEZNÁMÉHO, KTERÝ MUSEL BÝT PŘEKONÁN? EXISTUJE BOHULIBÝ ZPŮSOB, JAK SI TYTO ZAŠLÉ VZPOMÍNKY AUTENTICKY OŽIVIT: UČIT DĚTI LIBOVOLNÉHO VĚKU LYŽOVAT. POKUD PŘITOM OŽIJÍ A ÚSMĚVEM SE ROZZAŘÍ I DĚTSKÉ OČI, MŮŽE TO NEZAPOMENUTELNĚ OBOHATIT OBĚ STRANY.** «

Mám-li vybrat jedinou věc, která mě v lyžařské Americe opravdu oslovila, inspirovala a rád bych ji v nějaké formě pomohl k životu i u nás, je to tamní systém výukových běžkařských programů pro děti a mládež. Ačkoli v USA existují fundovaně zpracované centrální metodologie podporované národním svazem i soukromými nadacemi (známá je třeba Bill Koch Youth Ski League), v běžné praxi bývají tyto programy často iniciovány samotnými sportovními kluby v nezbytné spolupráci s místními školami a nejagilnějšími z rodičů. Obvykle se jejich činnost těší chápavé podpoře obecního, privátního i korporátního sektoru.

Osobně jsem měl příležitost poznat, jak dělají věci v Auburnském klubu na Donner Summit v Kalifornii a pak na druhém konci Ameriky, v Salmon Hills ve státě New York; podobné programy však probíhají v desítkách oblastí napříč Státy. Díky nim je každým rokem běžecké lyžování bezplatně představeno mnoha stovkám obyčejných, sportovně neorganizovaných dětí, často pocházejících z rodin s nízkými příjmy, pro které by jinak tento sport (a mnohdy i samotný pobyt v horách) zůstal po zbytek jejich dětství nedosažitelným.

ŠKOLNÍ VÝLET NA SNÍH

Zjednodušenou optikou vypadá celá akce jako běžný školní zájezd: v průběhu ledna až března vyvází jednou týdně v poledne dobrovolně přihlášené děti autobus či dva do připraveného běžeckého střediska, kde je k dispozici chata, lyžařský stadion se stopami (či jakýkoli příhodný plac), případně nejkratší, profilem nenáročný tamní okruh. Až na výjimky s sebou děti nemají žádnou výbavu, některé z nich nemají ani čepici, rukavice nebo zimní bundu. Organizátor (klub) tedy musí disponovat dostatečným množstvím lyží, holí, bot ale i ve velkých koších skladovanými náhradními čepicemi, rukavicemi, někdy i bundami. Pro 10–12leté děti stačí jedna, nanejvýš dvě délky lyží a holí, lyže se z dobrých důvodů používají pro tyto účely protiskluzové. Klub je buďto jednorázově nakoupí z dotace, někdy část získá jako dar od místních sportovních obchodů. Odtud, případně z oblastních stanic ztrát a náleží, též pocházejí náhradní zimní svršky.

Poté, co je dětem po příjezdu přidělena výbava, rozeberou si je jednotliví instruktoři po malých skupinkách a věnují se jim dvě až tři hodiny na sněhu. Náplní jsou běžné hry s lyžemi na nohou, typická základní abeceda. Dá-li se vůbec v těchto začátcích, kdy většina z dětí stojí prvně na lyžích, hovořit o nějakém cíleném zaměření, děti jsou zasvěcovány výhradně do klasické techniky, z řady praktických i sportovně-pedagogických důvodů. Do programu bývají zařazovány i společné backcountry výšlapy do volného terénu nebo soutěže a závody – ty vždy na minimální vzdálenosti, třeba 100 metrů. Jejich účelem je výhradně zpeštění dne a zábava, nikoli sledování výsledků. Zájezd končí v chatě připravenou svačinou. Za soumraku autobus odváží děti zpět ke škole.

Je důležité mít k dispozici chatu, nejlépe s krbem – děti oheň milují. Též je dobré na závěr pohostit je společnou svačinou, nezávisle, zda děti mají vlastní zásoby či ne (nikdy je nemají všechny). Jde o jednoduché menu typu horký čaj nebo kakao, ovoce, cereální tyčinka. Občas se zásobami sponzorský vypomůže nějaký místní obchod; pokud ne, náklaady jsou snesitelné a jsou kryty z rozpočtu. Organizátoři dokonce odmítají část obchodníky nabízeného sortimentu ve formě sušenek a sladkostí, preferují nutričně korektnější položky.

Na organizaci konkrétního zájezdu se podílí podle počtu zúčastněných dětí zhruba čtyři až osm členů klubu, dva nebo tři zástupci školy (zvláštní vychovatelé pro mimoškolní činnost, ne učitelé) a obvykle jede i několik rodičů. Škola si nejčastěji vypraví svůj vlastní (či školou objednaný) autobus s řidičem – to pro pořadatelský klub významně zjednodušuje logistiku celé akce. Zástupci školy zůstávají po celou dobu zájezdu za děti odpovědní. Je důležité mít k dispozici dostatek instruktorů – na každého by mělo ideálně připadnout tři až pět dětí, ne víc. Instruktor nemusí v žádném případě být v pravém slova smyslu učite-

lem lyžování – každý trochu schopný aktivní lyžař zapálený pro správnou věc odvede zřejmě dobrou práci. Často se do těchto pozic zapojí i lyžující rodiče, anebo praxi sbírající aplikanti univerzitních studií. Velmi se osvědčilo do skupinek dětí přimchat i jejich děle a lépe lyžující vrstevníky, třeba z řad členů lyžařského klubu. Děti jsou mnohdy pro sebe navzájem lepšími učiteli než dospělí, navíc mezi nimi funguje přirozená snaha napodobovat či se zkusit vyrovnat těm nejlepším.

AMERICKÉ EGO

Ačkoli soutěživost a vzájemná rivalita bývá někdy mezi dětmi přítomna už od jejich výstupu z autobusu na sněž a jen tak nezмізі, rozhodně není charakterem těchto programů iniciována či podporována; tyto akce nelze v žádném případě považovat za nějaký klubem organizovaný sportovní nábor nebo prvoplánově vyhledávání talentů. Hlavním motivem tu zůstává chtít se dobrovolně zapojit a užít si legraci na čerstvém vzduchu, a umožnit dostat se na lyže dětem z těch rodin, které samy na hory nejezdí.

Je na každém instruktorovi, aby dal dítěti ve své skupině najevo, že může počítat s jeho plnou podporou, že každého člena respektuje jako individualitu a snaží se zjistit a porozumět tomu, co dítě od své účasti v tomto programu (zvlášť, je-li už opakovaná) očekává, co hledá, co chce, o čem sní. Americké děti jsou v tomto ohledu (z české perspektivy překvapivě a nezvykle) otevřené a asertivní – většina z nich se v tomto věku (10-12) dokáže srozumitelně a detailně vyjadřovat o svých cílech a tužbách. Instruktoři jsou vedeni k tomu dítě po americku povzbuzovat, avšak vyhnout se jakémukoli tlaku – aby celý zájezd zůstal zábavou a legrací od začátku do konce.

Nedá mi to nyní neodbočit a neotřít se o fenomén onoho všeobecně známého amerického (rozuměj nekritického) povzbuzování a vychvalování, které produkuje až téměř absurdní extrémy na druhém konci spektra: když chcete někoho pokárat či mu vytknout zjevný nedostatek, hloupost, lenost či diletantství, nemáte moc možností, jak to udělat.

Běžní Američané jakoby neuměli být kritizováni. Pokud byste většině z nich řekli bez servítků o jejich chybě, buďto by vás vůbec nepochopili, co jim to říkáte, podezírali by vás, že jste se pomátli, anebo by to naopak neunesli a zhroutili by se. Bez legrace. Tudiž typická americká kritika nějakého šlendriánu zní nějak takhle: „Děláš to výborně, vypadá to skvěle. Možná by ses ještě maličko mohl/a soustředit na tohle, aby to už bylo dokonalé.“

SÍŤ (NEJEN) NA TALENTY

Vzhledem k tomu, že účast v těchto programech je ryze dobrovolná a probíhá až po školním vyučování, na opakované výjezdy se téměř vždy přihlásí pouze ty děti, které lyžování zaujalo a přejí si v něm aktivně pokračovat. Takové jsou doplňovány novými zájemci z jiných tříd a škol, pro které se zároveň stávají vzorovými lídry svých skupinek. V průběhu sezóny se tak klubu přirozeně kvalitativně vyprofiluje několik dětí, které vykazují talent, ale zejména nefalšovaný zájem a nadšení do nového sportu, zárodky čisté lásky k němu. Být okolo takovýchto dětí, cítit a sdílet s nimi jejich energii a zapálení, je úžasně obohacující. Tito jedinci jsou odměněni svou vlastní výbavou (obvykle formou sezónní zapůjčky) a mají možnost stát se aktivními členy lyžařského klubu. Pouze čas proveří, zda dlouholetými nebo snad celoživotními.

Což je podle mého tím největším, byť veřejně nedeklarovaným, smyslem těchto programů – aby běžecké lyžování získávalo nové oddané duše, své potenciální ambasadory tohoto sportu. Kterí třeba nikdy nebudou nějak oslňovat ve výsledkových listinách, možná dokonce nebudou mít žádné ambice se soutěžních klání vůbec účastnit. Však také chtít měřit lásku ke sportu a opravdovou hodnotu sportovce medailami či dosaženým časem – to by byl politováníhodný omyl. Osobně bych jediného člověka, který ve sportovním žargonu „v životě nezajel pořádný výsledek“, ale celým srdcem miluje lyže, hory a přírodu a je ochoten nesobecky svou vášeň a energii šířit dál, nevyměnil za deset sportovních hvězdiček – sobců, realizujících si svou kariéru pouze své či rodičovské egoistické ambice, za nimiž pro ně celé jejich lyžování končí.

Nicméně navzdory takovýmto ambicím některých, které obvykle vznikají až v průběhu kariéry, sociální

stránka bývá tím hlavním důvodem, proč většina dětí se sportem začíná a dál se v něm pohybuje. Zdokonalování se ve sportu dokáže pod citlivým vedením divy při rozvoji osobnostních charakteristik dětí, a dává jim celoživotní lekce. Přirozeně buduje zdravé sebevědomí, víru ve své schopnosti, přivyká principům v dnešním světě všudypřítomné soutěživosti. Učí zvládat úspěch i selhání. Implantuje smysl pro fair play hluboko pod kůži a vštěpuje, že ten je neporovnatelně víc, než poražená štafeta soupeře či získaná medaile.

POMOŽME SI POMÁHAT

Osobně bych v českých stopách rád potkával víc lidí, kteří pro hory, krásu přírody a lásku k lyžování nezištně dýchají, než potkávám dnes. Poznat se s takovými a být kolem nich je povznášející a táhnout s nimi za společný konec provazu inspiřující, lidsky obohacující a neuvěřitelně produktivní. Nežrídka jde v takovýchto případech o přátelství a spolupráci po celý zbytek života, což znamená spoustu kvalitně stráveného času, mnoho vyřčeného, zapamatovaného a dál šířeného moudra a tuny odvedené poctivé práce, která v horách či v lyžování bude vidět.

Jenomže spousta takovýchto lidí zůstane neobjevena a náš sport, hory a zdejší příroda přijde o mnoho lvích srdcí, pokud nezačneme dělat něco (nebo něco víc) proto, abychom jim náš svět ukázali. Nikdo z nás zřejmě nepochybuje, že ve školních lavicích každého sebemenšího města sedává každoročně alespoň jedna, ale spíše několik, takovýchto potenciálních osobností, které nic netušící čekají na to, až (a zda) budou objeveny a zapálena v nich vášeň, v řadě případů jeden ze smyslů jejich dalšího života.

A které, budou-li nalezeny, se jednou horám a lyžování královsky odmění.

P.S.: Existuje-li či se chystá kdekoli u nás podobný program, který je svou podstatou sociálně-charitativní spíše než prvoplánovým výkonnostně-sportovním nábořem, ocením, když se podělíte o detaily, rady, tipy či vaše myšlenky v případné diskusi internetového Nordicmagu, anebo osobním emailem autorovi (kontakt k máni na webu Skiindex.cz). Vzájemně můžeme objevit cestu, jak pomáhat lépe, efektivněji či víc.